

Suomen TKI-rahoituksen tulevaisuus

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry:n kommentit parlamentaariselle TKI-työryhmälle sidosryhmätilaisuudessa 8.11.2021

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry (myöhemmin Unifi) kiittää parlamentaarista TKI-työryhmää perusteellisesta ja laaja-alaisesta pohjatyöstä ja esitetystä selkeistä vaihtoehdoista.

Unifi pitää erittäin hyvänä, että parlamentaarisen ryhmän työtä ohjaavista periaatteista ensimmäinen on ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys. Myös muut esitetyt periaatteet ovat tärkeitä, ja TKI-kokonaisuutta on työryhmän linjauksissa tarkasteltu kattavasti ja monipuolisesti. Niin ikään on tuotu esiin korkeatasoisen tutkimuksen keskeinen rooli koko innovaatio toimintamme sekä koulutusjärjestelmämme kivijalkana.

Esitämme alla tärkeimpiä huomioitamme parlamentaarisen TKI-työryhmän 3.11. julkaisemiin linjauksiin.

TKI-järjestelmän kehittämistä ohjaavat periaatteet

1. Ennakoitavuus

Yliopistot toivovat ohjaukselta ja rahoitukselta ennen kaikkea ennakoitavuutta ja pitkäjänteisyyttä. Ennakoitavuus on tärkeää paitsi organisaatioille, myös yksilöille. On huolehdittava siitä, että Suomi on houkutteleva maa parhaille nuorille suomalaisille ja kansainvälisille tutkijoille, jotka rakentavat tulevaa osaamistamme, kansantalouden kilpailukykyä ja kansalaisten hyvinvointia. Houkuttelevuus tarkoittaa korkeatasoisia tutkimusryhmiä, hyviä tutkimusympäristöjä, kilpailukykyisiä ekosysteemejä sekä positiivisia ura- ja rahoitusnäkyviä.

2. Vipuvaikutus

Unifi pitää tärkeänä, että yrityksille rakennetaan houkuttelevat ja tarkoituksenmukaiset kannusteet toteuttaa sekä omaa TKI-toimintaansa että osallistua TKI-hankkeisiin yhdessä yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa ja hyödyntää niiden tuottamia tutkimuspalveluja.

Nostamme esille myös toisen vipuvaikutuksen ulottuvuuden. Suomen tieteen tason jatkuva nostaminen on edellytys kilpailussa kansainvälisestä tutkimusrahoituksesta. Se on myös kriittinen menestystekijä kansainvälisten osaamisintensiivisten yritysten hakeutumiselle Suomeen.

3. Kokonaisvaltaisuus

TKI-järjestelmän eri osia tulee kehittää tasapainoisesti. Selkeät roolitukset parantavat yhteistyötä ja selkeyttävät työnjakoa. Rahoitusjärjestelmää tulee kehittää eri hallinnonalojen vahvassa yhteistyössä, jotta rahoituksen pitkäjänteisyys säilyy, eikä kokonaisuus sirpaloidu.

4. Tieteen vapaus sekä tutkimuksen ja koulutuksen laatu

Tutkimus on sekä korkea-asteen koulutuksen että Suomen koko koulutusjärjestelmän perusta. Unifi kiittää työryhmää tämän perustavaa laatua olevan periaatteen vahvasta huomioon ottamisesta. Suomen houkuttelevuus lahjakkaille opiskelijoille ja tutkijoille perustuu korkeatasoisiin tutkimusryhmiin, mahdollisuuden kiinnittyä parhaisiin verkostoihin sekä positiivisiin ura- ja rahoitusnäkyymiin.

Unifi muistuttaa, että tutkimus, kasvava tutkinto-opiskelijoiden määrä ja jatkuvan oppimisen systeeminen uudistus eivät saa kilpailla resursseista rahoituksen kokonaisuutta suunniteltaessa ja budjetoitaessa. European University Associationin tekemä vertailu osoittaa, että julkinen yliopistorahoitus ei Suomessa ole seurannut opiskelijamäärien kasvua vuodesta 2010 vuodesta alkaen, vaan olemme jääneet verrokkimaista. Suomen yliopistojen rahoitus vuosien 2010-2019 aikana kehittyi negatiivisesti suhteessa bruttokansantuotteeseen, eikä vuoden 2020 lisäpanostus vielä pystynyt kääntämään trendiä kasvuun. Korkeakoulujen merkittävälle opiskelijamäärien lisäyksille tulevina vuosina ei myöskään vielä ole olemassa riittävää eikä varmaa rahoitusta. Onkin tärkeää muistaa yliopistojen riittävän perusrahoituksen merkitys TKI-rahoituskokonaisuuden ja sen eri instrumenttien rinnalla.

5. Vaikuttavuus ja 6. Kilpailullisuus

Kilpailullisuuden periaate on hyvä. Suomen Akatemian ja Business Finlandintehävät on hyvä pitää selkeinä. Suomen Akatemian autonominen asema on edellytys Suomen tieteen uskottavuudelle. Nykyiset keskeisimmät rahoitusinstrumentit toimivat pääsääntöisesti hyvin. Kilpailullisuus lisää Suomen tieteen ja TKI-toiminnan korkeaa laatua ja potentiaalia kotiuttaa kansainvälistä kilpailtua rahoitusta.

Vaikuttavuuden käsitteen monet ulottuvuudet ja aikajänteet on tärkeä ottaa huomioon huomioida. Jatkuva tiedeyhteisön, elinkeinoelämän ja päättäjien dialogi ja yhteistyö lisäävät ymmärrystä TKI-toiminnan vaikuttavuuden eri reiteistä ja eri toimijoiden absorptiokykyä hyödyntää tuloksia.

Työryhmän huomio välttää ”muutoinkin toteutuvaa TKI-toimintaa” on järkevä Suomen TKI-järjestelmän riskinottoa kannattaa lisätä ja vähentää inkrementaalisen kehittämisen osuutta.

7. Yhteistyö

Osaamiskeskittymillä ja ekosysteemeillä on iso merkitys. Yrityksille suunnattavia rahoitusmuotoja ja mahdollisia verokannusteita tulee kehittää niin, että ne nykyistä paremmin tukevat yritysten tutkimuspalvelujen hankintaa yliopistoilta, korkeakouluilta ja tutkimuslaitoksilta. Tarvitaan myös siirtymä T&K-hankkeista yhteiseen innovaatiokulttuuriin ja lineaarisista innovaatioketjuista ekosysteemeihin.

8. Kansainvälisyys

Suomi kilpailee lahjakkaista opiskelijoista ja tutkijoista sekä investoinneista. Pienenä maana Suomi pystyy houkuttelemaan osajia ja kiinnittymään parhaisiin kansainvälisiin verkostoihin vain, jos tutkimusryhmät ovat kansainvälisesti korkeatasoisia ja ekosysteemit ovat kilpailukykyisiä. On uskallettava panostaa kaikkialla parhaaseen osaamiseen ja korkeimpaan laatuun.

9. Globaalien haasteiden tunnistaminen ja 10. Teknologianeutraalius

Koronapandemia osoitti, että laaja-alaisen perustutkimuksen antaman perustan turvin uusiin haasteisiin vastaaminen on nopeaa. Teknologianeutraalius tai tieteenalaneutraalius on tärkeä periaate, huomisen voittajia ei valita tämän päivän tiedoin. Poliittisen ohjauksen tulee pystyä samaan aikaan antamaan tilaa nähdä kauaksi ja tukemaan tieteiden välistä yhteistyötä, jota isoihin haasteisiin vastaamiseen tarvitaan.

Vaihtoehtoja julkisen sektorin T&K-rahoituksen pitkäjänteiseen kasvattamiseen.

TKI-ryhmä on hahmotellut ja tarkastellut vaihtoehtoisia malleja julkisen TKI-rahoituksen nostamiseksi, jotta tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot pystytään nostamaan tavoitteena olevaan 4 prosenttiin BKT:stä vuoteen 2030 mennessä. Vaikka linjausten ja keinovalikoimien konkretisointi vaatii vielä työtä, ollaan kuitenkin jo etenemässä kohti päämäärää, kun työlle on laaja yhteinen hyväksyntä. Unifi pitää tärkeimpänä asiana, että tämä yhteinen tahtotila saadaan pidettyä ja konkretisoitua.

Unifi ei lähde arvioimaan, mikä vaihtoehtoinen malli olisi vaikutuksiltaan kokonaisvaltaisesti tuloksekkain ja paras. Nostamme kuitenkin muutamia huomioita:

- T&K-toimintaa koskeva määräaikainen tai pysyvä rahoituslaki on kiinnostava vaihtoehto. Se edellyttäisi kokonaisuuden arviointia ja valmistelua eri hallinnonalojen tiiviinä yhteistyönä. Sen valmistelu lisäisi TKI-tavoitteiden, -järjestelmän ja -kokonaisuuden yhteistä ymmärrystä ja nostaisi tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotavoitteet päättäjien, hallinnonalojen ja toimijoiden aidosti yhteiseksi asiaksi. Se myös osaltaan nostaisi Suomen profiilia sivistykseen ja korkeimpaan koulutukseen sekä tutkimukseen panostavana maana
- Unifi toivoo, että rahoitus ei ainakaan jäisi pelkästään nykyisen budjettiprosessin ja -välineistön kautta tapahtuvaksi. Tiedeyhteisön ja nuorten tutkijasukupolvien tulevaisuudenusko ja sitoutuminen vaatii pidempää, mieluiten yli hallituskausien ulottuvaa poliittista sitoutumista TKI-tavoitteisiin.
- Tavoitteena oleva 4% tarkoittaa arviolta jopa 200 M€ julkisia ja 400 M€ yksityisiä lisäpanostuksia vuosittain. Uuden mallin valmistelussa on tarpeen avata ja edelleen konkretisoida julkisen ja yksityisen lisärahoituksen kohdentumista sekä rahoituksen vipuvaikutusten mekanismeja, jotta sekä päättäjillä, ministeriöillä että TKI-toimijoilla on yhteinen käsitys kokonaisuudesta, ja vahva usko sen toimivuuteen.
- On tärkeää, että uuden mallin valmistelun viive ei saa aiheuttaa ongelmia TKI-rahoituksen jatkuvuuteen siirtymäkaudella. Veikkausvoittovarojen laskun aiheuttama vaje tutkimusrahoitukseen tule ratkaista, ja kaikkien päätösten tulee kulkea kohti 4% tavoitetta.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry

Keijo Hämäläinen
Puheenjohtaja

Tanja Risikko
Toiminnanjohtaja

Lisätietoja: Toiminnanjohtaja Tanja Risikko, p. 040-1952037, tanja.risikko@unifi.fi